

Quickscan natuurwetgeving

**Koppelproject vismigratievoorzieningen Marnewaard
Waterschap Noorderzijlvest**

1 maart 2022

Contactpersonen

MARLOES GROENHAGEN
Adviseur ecologie

M 0615405832
E marloes.groenhagen@arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 63
9400 AB Assen
Nederland

Samenvatting

In deze samenvatting worden de soorten besproken waar maatregelen voor getroffen moeten worden om (mogelijke) overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen tijdens de werkzaamheden aan de Marnewaard (tabel 1). Daarnaast is een planning van de kwetsbare periodes en te nemen maatregelen weergegeven in tabel 2.

Tabel 1. Een samenvatting van de soorten van deze quickscan waar maatregelen voor genomen moeten worden om (mogelijke) overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

Soort(groep)	Beschrijving	
Rugstreeppad Bron: commons.wikimedia.org	Waargenomen	Voor de eendenkooi Onrust.
	Komt mogelijk voor	Als grote plassen ontstaan in het werkterrein.
	Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Werkzaamheden waarbij plasvorming kan ontstaan (zoals aanleg van depots).
	Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	Nee, mits maatregelen genomen worden, zie hieronder.
	Maatregelen	• Voorkom grote plassen in het werkgebied. • Raster vaste langdurige depots af met schermen van stevig plastic of worteldoek (50cm hoog en 10cm diep in de grond) om te voorkomen dat rugstreeppad op het werkterrein komt. • Controleer de schermen elke week op kieren of overhangende vegetatie. • Als rugstreeppad toch het werkterrein op komt contacteer dan bevoegd gezag.
Vleermuizen Bron: commons.wikimedia.org	Waargenomen	Lauwersoog en Marnewaard.
	Vliegen langs	Boschages van de Marnewaard.
	Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Verlichting bij de werkzaamheden.
	Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	Nee, mits maatregelen genomen worden, zie hieronder.
	Maatregelen	• Schijn niet op boschages rondom het projectgebied na zonsondergang en voor zonsopgang van maart t/m november. • Zet de verlichting bij de bouwkuip alleen aan gedurende werktijden.
Haas Bron: MaxPixel.net	Waargenomen	In het kwelgebied, in de Marnewaard, op de omliggende akkers van de stuwen, op de landelijke en havendijk.
	Verblijfplaatsen (mogelijk)	In de omgeving van de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw.
	Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Aanleggen van vispassages bij de stuwen.
	Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	De haas is op 18 februari 2022 van de vrijstellingslijst afgehaald. De te nemen maatregelen zijn nog niet bekend. Opties zijn:

- Doe onderzoek of de soort voorkomt in het projectgebied en welke functies het project gebied heeft¹.
- Bij aanwezigheid moet een ontheffing aangevraagd worden.

Hermelijn Bron: commons.wikimedia.org	Maatregelen	Indien aanwezig dienen de volgende maatregelen genomen te worden: • Werkzaamheden in het leefgebied, nabij verblijfplaatsen, vinden plaats buiten de kwetsbare periode (januari - oktober). Of het projectgebied wordt ontmoedigd buiten de kwetsbare periode door de vegetatie kort te maaien. • Na afronding van de werkzaamheden wordt het leefgebied weer geschikt gemaakt voor de haas door bijvoorbeeld natuurlijke overgangen en schuilmogelijkheden te creëren. <i>Bovenstaande maatregelen zijn afhankelijk van eventuele ontheffingsaanvraag en voorschriften.</i>
	Waargenomen	Op de landelijke dijk en in het Ballastplaatbos.
	Verblijfplaatsen (mogelijk)	In de bosschages in het kwelgebied en het kruidenrijke grasland nabij de Noordelijke Delimantenstuw.
	Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Werkzaamheden in het kwelgebied. Aanleggen van de vispassage bij de Noordelijke Delimantenstuw.
	Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	De hermelijn is op 18 februari 2022 van de vrijstellingslijst afgehaald. De te nemen maatregelen zijn nog niet bekend. Opties zijn: • Doe onderzoek of de soort voorkomt in het projectgebied en welke functies het projectgebied heeft². • Bij aanwezigheid moet een ontheffing aangevraagd worden.
	Maatregelen	Indien aanwezig dienen de volgende maatregelen genomen te worden: • Werkzaamheden in het leefgebied, nabij verblijfplaatsen, vinden plaats buiten de kwetsbare periode (15 maart tot 1 september). Of het projectgebied wordt ontmoedigd buiten de kwetsbare periode door de vegetatie kort te maaien en rustplaatsen als holen en takkenrillen te verwijderen. • Na afronding van de werkzaamheden wordt het leefgebied weer geschikt gemaakt voor de hermelijn door bijvoorbeeld dekking te creëren met struiken en takkenrillen en verbindingen te maken. <i>Bovenstaande maatregelen zijn afhankelijk van eventuele ontheffingsaanvraag en voorschriften.</i>
Bunzing	Waargenomen	Op de N361 en in het bos rondom Landal Natuurdorp Suyderoogh.
	Verblijfplaatsen (mogelijk)	In het kwelgebied en bij de Noordelijke Delimantenstuw.

¹ Het toekomstige beleid ten aanzien van kleine marterachtigen en de haas is momenteel nog onbekend. Een eventuele onderzoeksinspanningsverplichting is hierdoor ook nog niet bekend.

² Het toekomstige beleid ten aanzien van kleine marterachtigen en de haas is momenteel nog onbekend. Een eventuele onderzoeksinspanningsverplichting is hierdoor ook nog niet bekend.

Bron: flickr.com

Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Werkzaamheden in het kwelgebied. Aanleggen van de vispassage bij de Noordelijke Delimantenstuw.
Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	De bunzing is op 18 februari 2022 van de vrijstellingslijst afgehaald. De te nemen maatregelen zijn nog niet bekend. Opties zijn: • Doe onderzoek of de soort voorkomt in het projectgebied en welke functies het project gebied heeft³. • Bij aanwezigheid moet een ontheffing aangevraagd worden.
Maatregelen	Indien aanwezig dienen de volgende maatregelen genomen te worden: • Werkzaamheden in het leefgebied, nabij verblijfplaatsen, vinden plaats buiten de kwetsbare periode (15 maart – 1 september). Of het projectgebied wordt ontmoedigd buiten de kwetsbare periode door de vegetatie kort te maaien en rustplaatsen als hopen en takkenrillen te verwijderen. • Na afronding van de werkzaamheden wordt het leefgebied weer geschikt gemaakt voor de bunzing door bijvoorbeeld natuurlijke overgangen te creëren en takkenrillen en struiken te plaatsen. <i>Bovenstaande maatregelen zijn afhankelijk van eventuele ontheffingsaanvraag en voorschriften.</i>

Algemene broedvogels

Bron: Pixabay.com

Waargenomen	In het hele projectgebied.
Nestelt mogelijk	In het kwelgebied en in de omgeving van de stuwen.
Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Werkzaamheden in het kwelgebied. Aanleggen van de vispassages bij de stuwen.
Soortgericht onderzoek en/of ontheffing nodig?	Nee, maatregelen moeten genomen worden, zie hieronder.
Maatregelen	• Werk zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (15 maart – 15 juli). • Maai vegetatie en rooi bosschages voor 15 maart • Plaats ontmoedigingsmateriaal als linten, vliegers en geluid van roofvogels voor 15 maart. • Voordat de werkzaamheden beginnen moet een ecooloog controleren op nesten in het projectgebied. • Als er nesten aanwezig zijn moet afstand gehouden worden totdat de jonge vogels zijn uitgevlogen. Deze afstand hangt af van de soort vogel. • Als er geen nesten aanwezig zijn kunnen de werkzaamheden starten.

Stofzaad

Waargenomen	In het Zuidwalbos en bij de Jachthaven Noordergat.
Komt mogelijk voor	In de bosschages van het kwelgebied.
Werkzaamheden die (mogelijk) invloed hebben	Werkzaamheden in het kwelgebied.

³ Het toekomstige beleid ten aanzien van kleine marterachtigen en de haas is momenteel nog onbekend. Een eventuele onderzoeksinspanningsverplichting is hierdoor ook nog niet bekend.

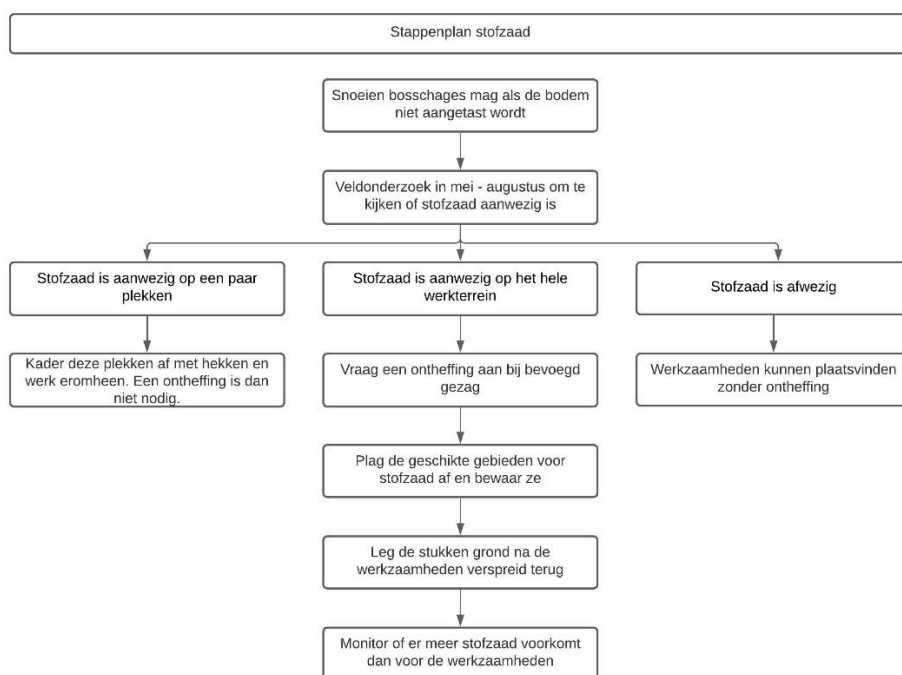

Bron: commons.wikimedia.org

- Soortgericht onderzoek • Onderzoek in mei – augustus.
 en/of ontheffing nodig? • Indien aanwezig: of maatregelen om overtreding te voorkomen of, indien niet mogelijk, ontheffing aanvragen.

Maatregelen

Zie figuur 1.

Figuur 1. Stappenplan stofzaad.

Planning

In de tabel hieronder is de planning aangegeven wanneer maatregelen getroffen moeten worden voor de soort(groep)en.

Tabel 2. De periodes waarin maatregelen genomen moeten worden per soort(groep) (aangegeven in oranje).

Soort(groep)	Activiteit	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Rugstreeppad	Depots afrasteren												
Vleermuizen	Verlichting uitzetten												
Haas	Ontmoedigen												
Hermelijn en bunzing	Ontmoedigen												
Algemene broedvogels	Ontmoedigen												

Inhoudsopgave

1	Inleiding	8
1.1	Aanleiding	8
1.2	Leeswijzer	8
2	Projectgebied en ingreep	9
2.1	Huidige situatie	9
2.2	Voorgenomen ingreep	11
2.3	Afbakening effecten	14
3	Soortenbescherming	15
3.1	Methode	15
3.2	Aanwezigheid beschermde soorten	15
3.3	Effectenbeschrijving	20
3.4	Toetsing	21
3.4.1	Beschermingscategorieën relevante soorten	21
3.4.2	Overtreding verbodsbepalingen	22
3.4.3	Vervolg	23
3.4.3.1	Mitigerende maatregelen	23
3.4.3.2	Soortgericht onderzoek	23
4	Conclusie en vervolgstappen	25
Bijlagen		
Bijlage A Wettelijk kader soortenbescherming		26
Colofon		31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Waterschap Noorderzijlvest heeft, als verantwoordelijke voor het beheer van de primaire keringen, het voornemen om de dijk Lauwersmeer-Vierhuizergat in de provincie Groningen te versterken. Naast het verbeteren van de waterveiligheid ziet het Waterschap Noorderzijlvest de dijkversterking als een kans voor gebiedsontwikkeling van de regio. In het kwelgebied de Marnewaard in de provincie Groningen is het Waterschap Noorderzijlvest van plan om een dijkdoorkruising en een binnendijkse migratieroute voor vissen aan te leggen.

Door de voorgenomen ingreep is mogelijk sprake van negatieve effecten op beschermde soorten in het kader van de Wet natuurbescherming (hierna Wnb). Zie bijlage A voor een beschrijving van het wettelijk kader voor deze soortenbescherming.

In 2019 is door Altenburg & Wymenga een ecologische beoordeling van de zoet-zout overgang Marnewaard uitgevoerd⁴. De gegevens van deze ecologische beoordeling zijn verouderd en dienen geactualiseerd te worden. Om deze reden heeft Waterschap Noorderzijlvest Arcadis gevraagd een aanvullende quickscan soortenbescherming uit te voeren. Deze rapportage bevat een samenvatting van de aanvullende quickscan over het voorkomen van beschermde soorten in de Marnewaard.

Het aspect gebiedsbescherming wordt in een apart traject getoetst, namelijk met een Passende Beoordeling.

1.2 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk is een beschrijving van het projectgebied in de huidige situatie opgenomen, evenals een beschrijving van de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 betreft de Wnb, hierin is een beschrijving opgenomen van de aanwezigheid van beschermde soorten met effectbeschrijving en toetsing. In hoofdstuk 4 is de conclusie met vervolgstappen beschreven. Bijlage A geeft het wettelijk kader van de beschermde soorten.

⁴ Van der Heijden, E. (2019). Ecologische beoordeling bouwstenen rond de Lauwersmeerdijk. Deelgebied 1: zoet-zout overgang Marnewaard. A&W-rapport 3337-1. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

2 Projectgebied en ingreep

2.1 Huidige situatie

Het kwelgebied van de Marnewaard, de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw zijn gelegen in het noorden van de provincie Groningen (Figuur 1). Het kwelgebied en het gebied daaromheen ten zuiden en westen bestaat uit het militair oefen- en schietterrein Marnewaard. Dit betreft een natuurgebied met bosschages, struweel, rietlanden, moeras, open water en zandpaden. Ten noorden van het projectgebied ligt de Waddenzee bestaande uit geulen en droogvallende wadplaten en ten oosten bevinden zich binnendijs agrarische percelen en buitendijs kweldergebied.

Het kwelgebied bestaat uit een afwisseling van open water, moeras en bosschages zoals wilde liguster, duindoorn en struikwilg. Het kwelgebied is een brakwatergebied wat gevoed wordt door zout water dat vanuit de Waddenzee onder de dijk doorstroomt en zoet regenwater. Het kwelwater is per saldo behoorlijk zout water. Aan de zuidzijde van het kwelgebied bevindt zich een overlaat waardoor het zoute water in de Marnewaard stroomt. De Noordelijke Delimantenstuw bestaat uit kruidenrijk grasland, de waterweg met oeervegetatie en de directe omgeving met de landelijke dijk met kustweg, de bosschages van de Marnewaard, hekwerk van defensie, voet- en fietspad Ostter Küstenweg en agrarische percelen. Het projectgebied bij de Herculesstuw bestaat uit landbouwsloten, voedselrijkgrasland, voet- en fietspad Ostter Küstenweg, en in de directe omgeving agrarische percelen en bosschages van de Marnewaard.

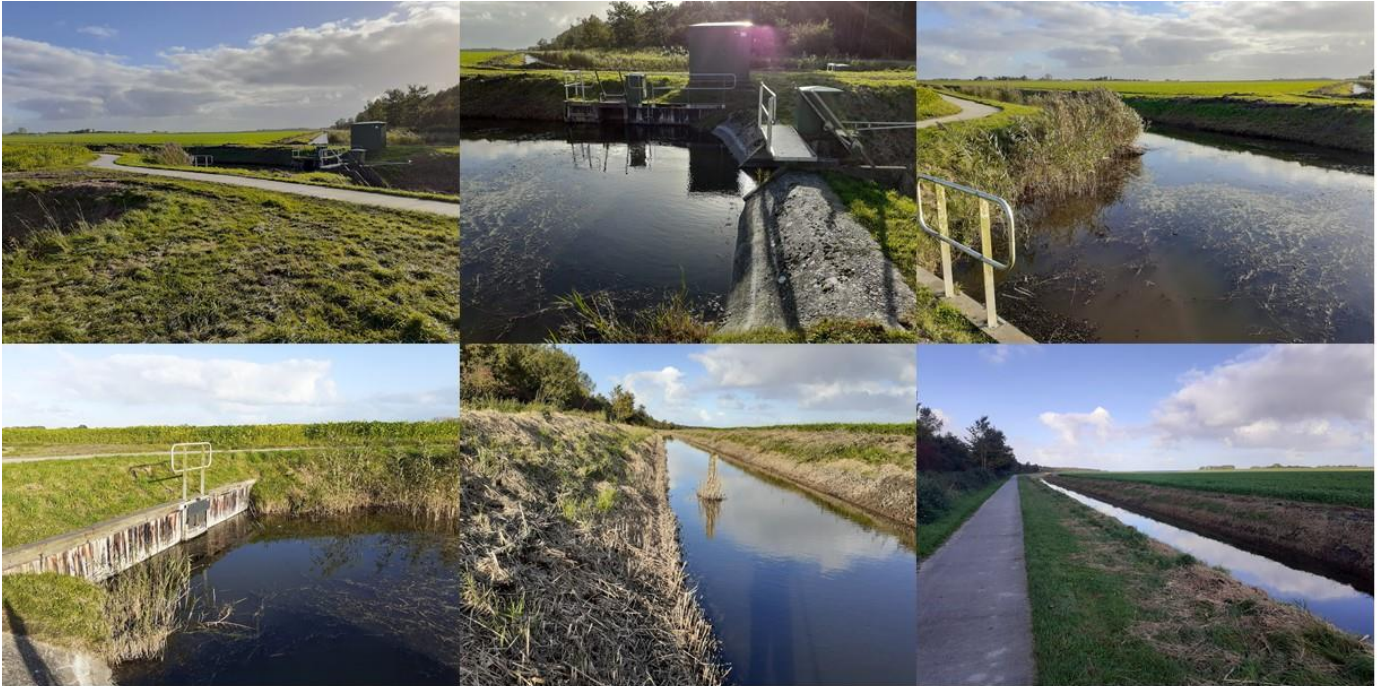
Figuur 2. Locatie van het kwelgebied van de Marnewaard, de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw in het noorden van de provincie Groningen.

Figuur 3. Impressie van het kwelgebied in de Marnewaard.

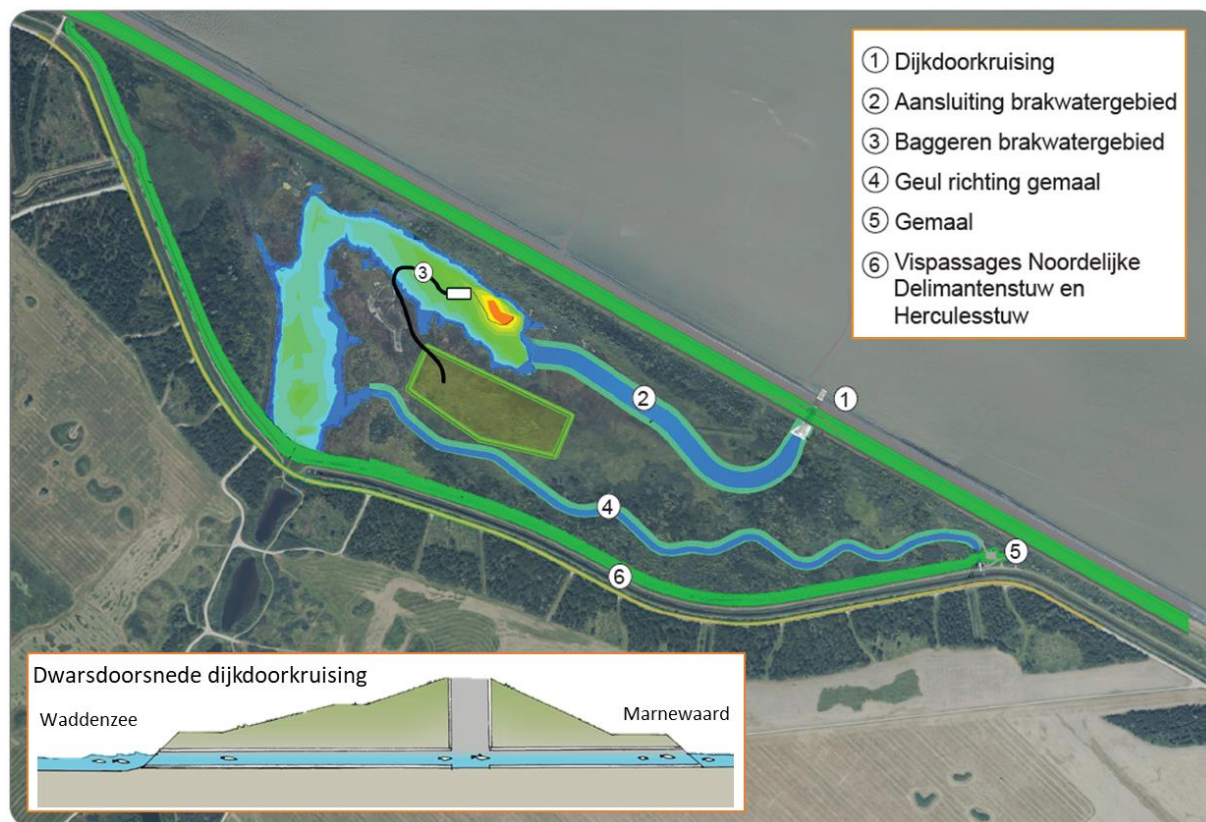
Figuur 4. Impressie van de Noorderlijke Delimantenstuw en omgeving.

Figuur 5. Impressie van de Herculesstuw en omgeving.

2.2 Voorgenomen ingreep

Waterschap Noorderzijlvest is voornemens om een doorlaat in de zeedijk te realiseren die aansluit op een natuurlijke geul op het wad, een visvriendelijk opvoergemaal en vispassages te realiseren (Figuur 6). Om aansluiting te vinden op het water in de Marnewaard dienen twee nieuwe geulen gecreëerd te worden: één naar de dijkdoorkruising (ca. 30 m breed) en één naar het opvoergemaal (ca. 10 m breed) die aansluit op de bestaande watergang ten zuiden van het projectgebied. De dijkdoorkruising zal afsluitmiddelen in de doorlaat bevatten om ervoor te zorgen dat het waterpeil niet meer stijgt dan 20 cm. Daarnaast wordt ten noorden van de bestaande watergang een hoogwaterkade/kleinschalige dijk gerealiseerd en worden in de bestaande watergang vispassages geïmplementeerd (Figuur 7). Om de kwaliteit van het ondiepe kwelgebied te verhogen wordt het kwelgebied uitgediept. Het materiaal dat hierbij vrijkomt wordt tijdelijk bewaard op locatie (groene vlak onder punt 3 in Figuur 6) en na het indrogen gebruikt om natuurvriendelijke oevers te creëren binnen het kwelgebied. Tabel 3 geeft alle werkzaamheden weer.

Figuur 6. Een bovenaanzicht van het projectgebied in de Marnewaard met de ingrepen. Links onderin de afbeelding is een dwarsdoorsnee weergegeven van de dijkdoorkruising. In het groene vlak onder punt 3 wordt de bagger opgeslagen.

Figuur 7. Locaties van de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw en de aan te brengen vispassages.

Tabel 3. Overzicht van de werkzaamheden per ingreep in de Marnewaard en bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw.

Ingreep	Werkzaamheden
Dijkdoorkruising	- Plaatsen kwelscherm van 25 meter - In trillen van damwanden - Ontgraven grond in kuip - Bemalen bouwkuip - Aanbrengen werkvloer - Installeren afsluitschuiven tot 2 meter hoog boven kruin dijk m.b.v. een kraan - Bouwkuip volstorten met zand als tijdelijke afsluiting - Verwijderen damwanden d.m.v. trekankers - Herstellen dijkbekleding
De Wit vispassage	- Aanleggen kuip en intrillen damwanden over de zuidflank van de aangelegde dijkdoorkruising - Ontgraven grond in kuip - Bemalen kuip - Installeren prefab betonelementen - Plaatsen breuksteen over resterende deel van dijkdoorkruising - Verwijderen damwanden
Bodembescherming	- Ontgraven gebied van circa 60x60 meter voor de teen van de dijk in de bestaande geul tijdens laagwater - Plaatsen en afzinken zinkstuk d.m.v. breuksteen en beton - Terugbrengen sediment
Baggeren en realisatie geulen	- Afdammen gebied van circa 100x300 meter in het kwelgebied (zie Figuur 1) - Baggeren van slib met een zuiger en transporteren via een leiding naar afgedamd gebied - Rooien van vegetatie - Ontgraven d.m.v. kranen van brede geul (circa 30 meter) van de dijkdoorkruising naar het bestaande waterlichaam en smalle geul (circa 10 meter) van het bestaande waterlichaam naar de bestaande waterweg (zie Figuur 1) - Aanbrengen profiel op de bodem en het talud van de geul
Visvriendelijk opvoergemaal	- Plaatsen damwanden op locatie van het te realiseren visvriendelijke opvoergemaal - Ontgraven en bemalen grond in de kuip - Storten betonwerk in de kuip - Plaatsen vijzel van het gemaal en krooshek - Aanvullen bouwkuip en verwijderen damwanden
V-vormige bekken vispassages	- Aanbrengen damwanden bij Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw - Ontgraven kuip - Inpassen schotten van v-vormige bekken vispassages van enkele meterslang en enkele meters breed - Aanbrengen breuksteen - Verdiepen tussenliggend stuk slootsysteem - Realiseren van nieuwe fietsbrug bij Herculesstuw
Hoogwaterkade	- Verwijderen bodem van circa 30 cm - Ophogen met zand en afdekken met klei en reguliere grond tot circa 1 meter boven het maaiveld - Realiseren fietspad op kruin hoogwaterkade - Verhogen zandweg aan binnendijkse zijde

Planning

De dijkdoorkruising zal ongeveer een jaar gaan duren en zal starten in april 2023. De werkzaamheden aan het gemaal en de aanpassing van de stuwen zal in 2023 starten en in 2025 eindigen.

2.3 Afbakening effecten

Als gevolg van bovengenoemde werkzaamheden kunnen effecten optreden. Het overgrote deel van de effecten zal lokaal optreden in het projectgebied of in de directe omgeving van het projectgebied.

Het gaat hierbij om de volgende effecten:

- Verstoring als gevolg van geluid, licht, trillingen en/of optische prikkels.
- Aantasting als gevolg van mechanische effecten (bijvoorbeeld heen en weer rijden).
- Vertroebeling en sedimentatie als gevolg van bodemroerende werkzaamheden.
- Verzuring en vermesting door de uitstoot van vervuilende gassen tijdens de werkzaamheden.
- Doden en verwonden van dieren (indien mogelijke verblijfplaatsen aanwezig zijn).
- Vernietiging van verblijfplaatsen (indien mogelijke verblijfplaatsen aanwezig zijn).
- Versnippering en/of oppervlakteverlies van leefgebieden of groeiplaatsen.

3 Soortenbescherming

3.1 Methode

Er is een bureauonderzoek en een veldbezoek uitgevoerd. Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de resultaten van de quickscan van Altenburg & Wymenga⁵. Daarnaast is gebruik gemaakt van vrij beschikbare informatie, zoals verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) van de afgelopen 10 jaar en de volgende bronnen:

- www.verspreidingsatlas.nl
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.vlinderstichting.nl

Het veldbezoek is uitgevoerd op 15 oktober 2021 in de ochtend en middag door Marloes Groenhagen, ecooloog bij Arcadis. De omstandigheden tijdens het veldbezoek waren zonnig, 11°C en Bft 4. Het onderzoek bestond uit het uitvoeren van een habitatsgeschiktheidsbeoordeling. Dit is een veldonderzoek waarbij op basis van de uitkomsten van het bureauonderzoek en de fysieke kenmerken van het projectgebied een indicatie wordt gegeven van het mogelijk voorkomen van beschermde plant- en diersoorten. Tijdens het veldbezoek is globaal geïnventariseerd of en welke soorten (mogelijk) in en om het gebied aanwezig zijn. Hierbij is aandacht besteed aan alle relevante soortgroepen en beoordeeld of mogelijke standplaatsen, verblijfplaatsen, voortplantingsplaatsen of leefgebieden binnen of in de directe omgeving van het ingreepgebied (kunnen) worden aangetast bij ontwikkelingen.

3.2 Aanwezigheid beschermde soorten

In tabel 1 is per soortgroep weergegeven of en zo ja, welke beschermde soorten mogelijk voorkomen binnen het projectgebied, op basis van zowel het bureauonderzoek als veldbezoek. De scope van het bureauonderzoek bedraagt het projectgebied evenals de directe omgeving. Met de directe omgeving wordt het gebied binnen ongeveer 500 meter van het projectgebied bedoeld.

Tabel 4. Voorkomen en functie leefgebied van beschermde soorten binnen het projectgebied per relevante soortgroep.

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
Flora	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving zijn geen waarnemingen bekend van beschermde plantensoorten. Op circa 2 kilometer afstand is stofzaad waargenomen en op circa 3 kilometer is een waarneming bekend van karhuizer anjer (NDFF, 2021).	In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde planten.
	<i>Veldbezoek</i> Marnewaard De Marnewaard bestaat uit open water, droge rietlanden, ruigten en (schrle) graslanden met niet-beschermde plantensoorten als duindoorn, rozenbottel, reuzenberenklauw, wilde gagel, wilde liguster, brandnetels, distel, struikwilgen, lamsoor, koninginnekruid, pitrus, schorrekruid, bies en de waterplant snavelruppia. Noorderlijke Delimantenstuw Het projectgebied bij de noordelijke Delimantenstuw bestaat uit riet langs de oevers en voedselrijk grasland met niet-beschermde plantensoorten als	Op circa 2 kilometer en 3 kilometer afstand komt stofzaad en karhuizer anjer voor. Karhuizer anjer kan worden uitgesloten in het projectgebied, gezien het een uitgezaaid exemplaar is en de afstand tot het projectgebied. Tevens ontbreekt

⁵ Van der Heijden, E. (2019). Ecologische beoordeling bouwstenen rond de Lauwersmeerdijk. Deelgebied 1: zoet-zout overgang Marnewaard. A&W-rapport 3337-1. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	jacobskruid, brandnetels, smalle weegbree, fluitenkruid, duizendblad en witte klaver. De sloot bevat geen tot weinig waterplanten. Herculesstuw Het riet aan de oevers bij de herculesstuw was gemaaid. De vegetatie bestaat daarnaast uit voedselrijk grasland. De sloot bevat niet-beschermd grof hoornblad. Stofzaad Stofzaad komt voor op droge tot vrij vochtige, voedselarme, kalkhoudende zand-, leem- en krijtbodems. Stofzaad groeit in schemerdonkere loof- en naaldbossen waar vaak nauwelijks andere ondergroei aanwezig is, maar stofzaad kan ook voorkomen in duindoorn- en kruipwilgstruweel. Stofzaad zou mogelijk voor kunnen komen in de bosschages in het kwelgebied van de Marnewaard. Karhuizer anjer De karhuizer anjer is een plant die van nature op kalkrijke en schrale omstandigheden groeit. Het projectgebied bevat deze condities niet. De huidige waarneming van de karhuizer anjer is afkomstig van circa 3 kilometer van het projectgebied en is daarnaast een ingezaaid exemplaar. Doordat het projectgebied geen geschikte groei condities voor de karhuizer anjer bevat, kan de karhuizer anjer in het projectgebied worden uitgesloten.	geschikt habitat voor de karhuizer anjer. Stofzaad zou voor kunnen komen in de bosschages in het kwelgebied van de Marnewaard. Andere beschermde soorten kunnen uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreiding.
Broedvogels zonder jaarrond beschermd nest	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving zijn waarnemingen bekend van diverse broedvogels zoals braamsluiper, graszanger, nachtegaal en sprinkhaanzanger (NDFF, 2021). <i>Veldbezoek</i> Het veldbezoek vond buiten het broedseizoen plaats waardoor geen broedende vogels zijn waargenomen. Tijdens het veldbezoek zijn verschillende algemene broedvogels waargenomen op de verschillende locaties: • Marnewaard: watersnip en koolmees gezien in de ruigte en grote zilverreiger en verschillende soorten eenden op het open water. • Noordelijke Delimantenstuw: aalscholver in de sloot. • Herculesstuw: foeragerende kieviten op de omliggende akkers en een buizerd overvliegend/jagend. In alle delen van het projectgebied kunnen vogels tot broeden komen.	Algemene broedvogels kunnen tot broeden komen in het projectgebied.
Broedvogels met jaarrond beschermd nest	<i>Eerder onderzoek 2019</i> Uit de quickscan van Altenburg & Wymenga blijkt dat in de Marnewaard jaarrond beschermde nesten zijn gevonden van de buizerd en havik. <i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving zijn waarnemingen bekend van buizerd en havik (NDFF, 2021). <i>Veldbezoek</i> Tijdens het veldbezoek zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Voor de komende jaren valt niet uit te sluiten of er nieuwe jaarrond beschermde vogels gaan broeden in de enkele bomen in en grenzend aan het projectgebied. Vogels met jaarrond beschermde nesten zouden in het projectgebied kunnen foerageren. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.	In het projectgebied zijn geen nesten aangetroffen van vogels met jaarrond beschermde nesten. Wel zijn er bomen aanwezig waar vogels met jaarrond beschermde nesten zich in de toekomst zouden kunnen vestigen. Vogels met jaarrond beschermde nesten zouden in het projectgebied kunnen foerageren. Het

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
		betreft geen essentieel foerageergebied.
Grond-gebonden zoogdieren	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied zijn waarnemingen bekend van (vrijgestelde) ree en vos en de zwaarder beschermde otter. Nabij het projectgebied zijn waarnemingen bekend van diverse (vrijgestelde) beschermde grondgebonden zoogdieren, namelijk egel, huisspitsmuis, konijn, ree, veldmuis en vos. Tevens zijn de zwaarder beschermde boommarter, damhert, haas en hermelijn bekend (NDFF, 2021).	In het projectgebied en directe omgeving kunnen algemene (vrijgestelde) grondgebonden zoogdieren voorkomen om te foerageren.
	<i>Veldbezoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving kunnen algemene (vrijgestelde) grondgebonden zoogdieren voorkomen om te foerageren zoals diverse muissoorten, konijn, egel, vos en ree.	Mogelijk foerageren otter, boommarter, damhert, das, hermelijn, bunzing en haas in het projectgebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.
	De otter komt voor in oeverzones met voldoende dekking en rust in allerlei soorten stromende wateren. In het projectgebied zijn riet, oevervegetatie, struwelen en bosschages aanwezig. De otter gebruikt hierbij boomstronken, wortelstelsels en oude hopen als verblijfplaats, maar dit ontbreekt in het projectgebied. Hierdoor kunnen verblijfplaatsen van de otter uitgesloten worden. Het projectgebied betreft wel geschikt foerageergebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.	Verblijfplaatsen van de haas kunnen niet uitgesloten worden nabij de Noordelijke Delimantenstuw en de Herculesstuw.
	De boommarter komt voor in bossen. Het is mogelijk dat de boommarter foerageert in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Marnebos. Het betreft geen essentieel foerageergebied. In het projectgebied zijn geen geschikte holtes voor de boommarter aangetroffen. Verblijfplaatsen kunnen worden uitgesloten.	Verblijfplaatsen van de hermelijn en bunzing in het kwelgebied en bij de Noordelijke Delimantenstuw kunnen niet uitgesloten worden.
	Damherten komen vooral voor in loofbossen en hebben geen vaste verblijfplaats of territorium. Het is mogelijk dat damhert foerageert in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.	
	De das leeft een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Maar ook open terreinen zijn geschikte leefgebieden. Het leefgebied van de das moet voldoen aan voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin ze goed een burcht kunnen graven met een grondwaterstand van tenminste 1.5 meter onder het maaiveld. Verblijfplaatsen van de das kunnen uitgesloten worden in het projectgebied. Mogelijk komt de das incidenteel voor in het projectgebied om te foerageren. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals de Marnewaard en het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied.	
	Het leefgebied van de haas omvat kleinschalig gras- en bouwland, open veld als akkers en weilanden, open bos, heide en kwelders. Haas zou in het projectgebied incidenteel kunnen voorkomen en foerageren, maar zal voornamelijk voorkomen op de agrarische percelen ten zuidoosten van de stuwen. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving. Het projectgebied betreft geen essentieel foerageergebied. Hazen maken legers in bosranden, windkeringen, ruigtezomen, onder heggen en in hoog gras. De omgeving bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw zijn geschikt als verblijfplaats voor haas. In de	

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	Marnewaard kunnen verblijfplaatsen van de haas uitgesloten worden vanwege de dikke laag ondergroei. De hermelijn komt in alle leefgebieden voor als er genoeg dekking aanwezig is. Mogelijk foerageert de hermelijn in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. De hermelijn gebruikt een holle boom ruimte of een verlaten hol als nest. In de directe omgeving van de Herculesstuw kunnen verblijfplaatsen van de hermelijn uitgesloten worden, vanwege gebrek aan dekking. Mogelijk zijn er geschikte hopen in de Marnewaard en bij de Noordelijke Delimantenstuw. De bunzing leeft bij voorkeur in kleinschalige landschappen met houtwallen, greppels en sloten met overhangende vegetatie. Mogelijk foerageert de bunzing in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Als verblijfplaats gebruikt de bunzing oude hopen van bijvoorbeeld konijn, mol, vos en das. Ook steenhopen, houtmijten, holle bomen en een ruimte onder boomwortels kunnen als verblijfplaats dienen. Ook graaft de bunzing zelf hopen. In de directe omgeving van de Herculesstuw kunnen verblijfplaatsen van de bunzing worden uitgesloten, vanwege gebrek aan dekking. Mogelijk zijn er geschikte hopen in de Marnewaard en bij de Noordelijke Delimantenstuw.	
Vleermuizen	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vleermuissoorten. Nabij de Herculesstuw zijn grote grootvleermuis en ruige dwergvleermuis waargenomen in het bos (NDFF, 2021).	Het projectgebied ontbreekt geschikte verblijfplaatsen voor beschermde vleermuissoorten. Het projectgebied wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. De bosschages rondom het projectgebied vormen een geschikte vliegroute.
	<i>Veldbezoek</i> Verblijfplaatsen In het projectgebied zijn geen geschikte holtes waargenomen die als verblijfplaats voor vleermuizen kunnen dienen. Verblijfplaatsen kunnen worden uitgesloten in het projectgebied. Foerageergebied Het projectgebied wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied voor vleermuizen. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Vliegroutes De bosschages rondom het projectgebied vormen een geschikte vliegroute.	
Reptielen	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en directe omgeving zijn geen waarnemingen bekend van beschermde reptielensoorten (NDFF, 2021).	Beschermde reptielensoorten kunnen uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreidingsgebied.
	<i>Veldbezoek</i> Beschermde reptielensoorten kunnen uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreidingsgebied.	
Amfibieën	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde amfibieën. In de directe omgeving op circa 700 meter afstand van de Noordelijke Delimantenstuw is een waarneming bekend van een dode rugstreeppad (NDFF, 2021).	Beschermde amfibieën kunnen uitgesloten worden op basis van habitat. Mogelijk komen algemene (vrijgestelde)
	<i>Veldbezoek</i> De rugstreeppad komt voor op zandige gebieden met een natuurlijk of door de mens veroorzaakt pionierskarakter zoals duinen, stuifzanden,	

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	heidegebieden, zandbanken in overstromingsgebieden, industrieterreinen, militair oefenterrein en zandgroeves. De soort graaft zich overdag in of schuilt onder stenen of planken of andere objecten. De rugstreeppad overwintert op het land ingegraven in de grond. Het is een pionierssoort en kan tot kilometers van het water wegtrekken. De voortplanting vindt plaats in ondiepe bij voorkeur geheel vegetatie-loze, meestal tijdelijke, watertjes. Licht brak water wordt getolereerd. Het projectgebied is niet geschikt als voortplantingswater vanwege het brakke tot zoute water en de diepte van de sloten bij de stuwen. Wel zou, indien door de werkzaamheden ondiepe waterplassen ontstaan bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw, geschikt habitat kunnen ontstaan voor de rugstreeppad tijdens de werkzaamheden en zou deze soort zich kunnen vestigen in het projectgebied. Overwinteringsplaats Het projectgebied is niet geschikt als overwinteringsplaats voor de rugstreeppad. Buiten het kwelgebied van de Marnewaard liggen zandpaden van defensie. Vanwege de verstoring in verband met het militaire oefenterrein kunnen overwinteringsplaatsen uitgesloten worden. Mogelijk komen bij de stuwen algemene (vrijgestelde) amfibieënsoorten voor.	amfibieënsoorten in het projectgebied voor.
Vissen	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied en de directe omgeving zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vissoorten (NDFF, 2021). <i>Veldbezoek</i> Het verspreidingsgebied van de grote modderkruiper en kwabaal rijkt niet tot aan het projectgebied. Daarnaast zijn beide soorten zoetwatervissen waardoor zout water niet getolereerd wordt. De Noordzeehouting en Europese steur kunnen mogelijk voorkomen in de directe omgeving van het projectgebied tijdens de migratie, namelijk in de Waddenzee. In de huidige situatie komen deze soorten niet voor in het kwelgebied van de Marnewaard. De Waddenzee valt niet onder het projectgebied. De beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver kunnen op voorhand uitgesloten worden vanwege het verspreidingsgebied. Beschermde vissen kunnen uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreidingsgebied.	Beschermde vissoorten kunnen uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreidingsgebied
Overige soorten	<i>Bureauonderzoek</i> In het projectgebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde ongewervelden. In de directe omgeving zijn waarnemingen bekend van grote vos (NDFF, 2021). <i>Veldbezoek</i> Grote vos heeft als habitat vochtige, open bossen, bosranden, boomgaarden en andere plekken met grote vrijstaande bomen. De grote vos zou incidenteel voor kunnen komen in het projectgebied vanwege zijn zwervende karakter. Als waardplant maakt de grote vos gebruik grote vrijstaande bomen als iep, zoete kers en sommige wilgensoorten. Holle bomen en stapels hout worden gebruikt als overwinterplaats. Het projectgebied bevat geen grote vrijstaande bomen van de genoemde soorten, holle bomen of stapels hout. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de grote vos kunnen daardoor uitgesloten worden. Mogelijk overwintert de grote vos wel in de omgeving van het projectgebied in de Marnewaard.	Beschermde overige soorten kunnen uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreidingsgebied.

Soortgroep	Aanwezigheid beschermde soorten / geschiktheid habitat	Conclusie
	Andere beschermde ongewervelden kunnen ook uitgesloten worden op basis van habitat en/of verspreidingsgebied.	

3.3 Effectenbeschrijving

In de onderstaande tabel is per soortgroep voor de (mogelijk) aanwezige soorten, op basis van de conclusie van de vorige paragraaf, een beschrijving gegeven van mogelijke effecten als gevolg van het voornemen.

Tabel 5. Effecten per soortgroep als gevolg van werkzaamheden.

Soortgroep	Mogelijke effecten	Toetsing vereist?
Flora	Als gevolg van de kapwerkzaamheden van de bosschages in het kwelgebied van de Marnewaard kan stofzaad vernield en/of ontworteld worden.	Ja
Broedvogels zonder jaarrond beschermd nest	Indien werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd worden, kunnen aanwezige nesten vernietigd worden, eieren vernietigd of beschadigd worden, jongen of broedende vogels verstoord, vernietigd of verwond worden.	Ja
Broedvogels met jaarrond beschermd nest	Tijdens het veldbezoek zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen in het plangebied of de directe omgeving. Vogels met jaarrond beschermde nesten zouden in het projectgebied kunnen foerageren. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Als gevolg van de werkzaamheden worden geen nestplekken vernietigd en gaat geen essentieel foerageergebied verloren. Hierdoor zijn negatieve effecten op broedvogels met jaarrond beschermde nesten uit te sluiten.	Nee
Algemene grondgebonden zoogdieren	Als gevolg van de werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen en leefgebied van algemene grondgebonden zoogdieren vernietigd worden. Ook kunnen aanwezige dieren gedood, verwond of verstoord worden.	Ja
Otter, boomarter, damhert, das	Mogelijk foerageren otter, boomarter, damhert en das incidenteel in het projectgebied of de directe omgeving. Het betreft geen essentieel foerageergebied. Als gevolg van de werkzaamheden gaat geen essentieel foerageergebied verloren van deze soorten en worden geen verblijfplaatsen vernietigd. Negatieve effecten kunnen uitgesloten worden.	Nee
Haas*	De omgeving bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw zijn geschikt als verblijfplaats voor haas. In de Marnewaard kunnen verblijfplaatsen van de haas uitgesloten worden vanwege de dikke laag ondergroei. Als gevolg van de werkzaamheden kunnen aanwezige hazen opzettelijk gedood worden en vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk beschadigd of vernield worden. Haas zou in het projectgebied incidenteel kunnen voorkomen en foerageren, maar zal voornamelijk voorkomen op de agrarische percelen ten zuidoosten van de stuwen. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving. Als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden gaat geen essentieel foerageergebied verloren. Na afronding van de werkzaamheden blijft het plangebied geschikt als foerageergebied.	Ja
Kleine marterachtigen*	Verblijfplaatsen van hermelijn en bunzing zijn in de Marnewaard en bij de Noordelijke Delimantenstuw niet uitgesloten. Als gevolg van de werkzaamheden kunnen hermelijn en bunzing opzettelijk gedood worden en vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk beschadigd of vernield worden.	Ja

	Mogelijk foerageren hermelijn en bunzing in het projectgebied. Er is voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de omgeving, zoals het Lauwersmeergebied. Met de voorgenomen ontwikkeling gaat geen essentieel foerageergebied verloren. Na afronding van de werkzaamheden blijft het projectgebied geschikt als foerageergebied.	
Vleermuizen	Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn uitgesloten. Met de voorgenomen ontwikkeling gaan geen verblijfplaatsen verloren. Het projectgebied wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied van vleermuizen. Het betreft geen essentieel foerageergebied, omdat in de omgeving van het projectgebied voldoende alternatief en geschikter foerageergebied voorhanden is zoals het Lauwersmeergebied. Met de voorgenomen werkzaamheden gaat geen essentieel foerageergebied verloren. In de toekomst blijft het projectgebied geschikt. De bosschages rondom het projectgebied vormen een geschikte vliegroute. De werkzaamheden tasten de bosschages rondom het projectgebied niet aan. Indien bij de werkzaamheden verlichting gebruikt wordt in de actieve periode van vleermuizen (half uur voor zonsondergang t/m half uur na zonopkomst in de periode maart t/m november) kan dit leiden tot verstoring van deze vliegroute.	Ja
Rugstreeppad	Voortplantingswater Het projectgebied beschikt niet over geschikt voortplantingswater vanwege het brakke tot zoute water en de diepte van de sloten bij de stuwen. Wel zou, indien door de werkzaamheden ondiepe waterplassen ontstaan bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw, geschikt habitat kunnen ontstaan voor de rugstreeppad tijdens de werkzaamheden en zou deze soort zich kunnen vestigen in het projectgebied. Als gevolg van de werkzaamheden bij de stuwen kan daardoor de rugstreeppad opzettelijk verstoord en gedood worden, opzettelijk eieren vernield worden en voortplantingsplaatsen of rustplaatsen beschadigd of vernield worden. Overwinteringsplaats Het projectgebied is niet geschikt als overwinteringsplaats voor de rugstreeppad. Buiten het kwelgebied van de Marnewaard liggen zandpaden van defensie. Vanwege de verstoring in verband met het militaire oefenterrein kunnen overwinteringsplaatsen uitgesloten worden.	Ja
Algemene amfibieën	Als gevolg van de werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen en leefgebied van algemene amfibieënsoorten vernietigd worden. Ook kunnen aanwezige dieren gedood, verwond of verstoord worden.	Ja

*deze soorten zijn sinds 18 februari 2022 niet meer vrijgesteld in de provincie Groningen.

3.4 Toetsing

3.4.1 Beschermingscategorieën relevante soorten

In onderstaande tabel is per soortgroep opgenomen tot welke beschermingscategorie deze behoort:

Tabel 6. Beschermingscategorie van de relevante soorten.

Beschermingscategorie	Soort/ soortgroep
Vogelrichtlijnsoorten	Broedvogels zonder jaarrond beschermd nest
Habitatrichtlijnsoorten	Vleermuizen, rugstreeppad
Andere soorten zonder vrijstelling	Stofzaad, haas, hermelijn, bunzing
Andere soorten met vrijstelling	Algemene grondgebonden zoogdieren, algemene amfibieën

Er geldt binnen de provincie Groningen een vrijstelling voor de binnen het projectgebied algemeen voorkomende soorten grondgebonden zoogdieren en amfibieën, zie bijlage B. Deze zijn hieronder daarom niet meegenomen. Voor deze soorten geldt de zorgplicht, zie verder in mitigerende maatregelen in paragraaf 3.4.3.1.

3.4.2 Overtreding verbodsbepalingen

In de onderstaande tabellen is per soortgroep, op basis van de effectbeschrijving in paragraaf 3.3, aangegeven welke verbodsbepalingen van de Wnb kunnen worden overtreden als gevolg van de werkzaamheden. Daarbij is geen rekening gehouden met eventueel mogelijke mitigerende maatregelen. Op basis van de uitkomsten van deze toetsing is bepaald of en zo ja, welke mitigerende maatregelen nodig zijn. Deze zijn beschreven in de volgende paragraaf.

Tabel 7. Mogelijke overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 3.1 ten aanzien van soorten van de Vogelrichtlijn.

Soort	Lid 1	Lid 2	Lid 3	Lid 4	Als gevolg van
Broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten	X	X		X	Als gevolg van werkzaamheden in het broedseizoen.
Het is verboden om: Lid 1: te doden of te vangen; Lid 2: opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen; Lid 3: eieren te rapen en deze onder zich te hebben; Lid 4: opzettelijk te verstoren; verstoring toegestaan indien niet van wezenlijke invloed op de staat van instandhouding. Lid 5: Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.					

Tabel 8. Mogelijke overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 3.5 ten aanzien van soorten van de Habitatrichtlijn.

Soort	Lid 1	Lid 2	Lid 3	Lid 4	Als gevolg van
Vleermuizen		X			Gebruik van verlichting bij de werkzaamheden.
Rugstreeppad	X	X	X	X	Indien door de werkzaamheden ondiepe waterplassen ontstaan bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw, zou geschikt habitat kunnen ontstaan voor de rugstreeppad tijdens de werkzaamheden en zou deze soort zich kunnen vestigen in het projectgebied.
Het is verboden om: Lid 1: opzettelijk te doden of te vangen; Lid 2: opzettelijk te verstoren; Lid 3: eieren van dieren opzettelijk te vernielen of te rapen; Lid 4: voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;					

Tabel 9. Mogelijke overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 3.10 lid 1 ten aanzien van andere soorten.

Soort	a	b	c	Als gevolg van
Stofzaad			X	Het kappen van bosschages in het kwelgebied van de Marnewaard.
Haas	X	X		Werkzaamheden bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw.
Hermelijn	X	X		Werkzaamheden in het kwelgebied de Marnewaard en bij de Noordelijke Delimantenstuw.
Bunzing	X	X		Werkzaamheden in het kwelgebied de Marnewaard en bij de Noordelijke Delimantenstuw.
Het is verboden om: a: opzettelijk te doden of te vangen; b: vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen c: opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen				

3.4.3 Vervolg

3.4.3.1 Mitigerende maatregelen

Broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten

- De werkzaamheden dienen, daar waar mogelijk, uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen (circa 15 maart – 15 juli).
- Indien dat niet mogelijk is dienen de volgende stappen genomen te worden:
 - Een ecooloog checkt voorafgaand aan de werkzaamheden het projectgebied op broedende vogels. Indien nodig worden voorafgaand aan het broedseizoen ontmoedigende maatregelen genomen (verwijderen vegetatie rondom projectgebied of plaatsen van linten).
 - Bij geen broedende vogels kunnen werkzaamheden doorgang vinden. In dat geval dient het projectgebied elke week gecontroleerd te worden op broedende vogels.
 - Bij broedende vogels dient op de betreffende locatie gewacht te worden tot de jonge vogels zijn uitgevlogen of het nest hebben verlaten.

Vleermuizen

- Indien de werkzaamheden na zonsondergang en voor zonsopgang uitgevoerd worden (in de periode maart t/m november), dient vleermuisvriendelijke verlichting gebruikt te worden of dient de verlichting niet gericht te staan op bomen en waterelementen.

Rugstreeppad

- Zorg dat er geen plassen kunnen ontstaan.
- Indien dat niet mogelijk is dient het projectgebied afgeschermd te worden met stevig plastic of worteldoek van 50 centimeter hoog en minimaal 10 centimeter ingegraven in de grond. Controleer de schermen een keer per week op kieren en op overhangende vegetatie.
- Gedurende de werkzaamheden dient het gebied gecontroleerd te worden op aanwezigheid van rugstreeppad door een ecooloog. Indien, ondanks de maatregelen, de rugstreeppad het plangebied toch weet te koloniseren, dient in afstemming met bevoegd gezag vervolgstappen genomen worden (zoals aanvraag van ontheffing Wnb).

Zorgplicht

De Wnb kent een algemene zorgplicht. Dit betekent dat zorgvuldig met aanwezige planten en dieren moet worden omgegaan. Daarom moeten de volgende maatregelen genomen worden:

- Maai voorafgaand aan de werkzaamheden de vegetatie in het werkgebied kort. Hierdoor wordt het voor grondgebonden zoogdieren minder aantrekkelijk om te verblijven in deze zone tijdens aanleg.
- Bij de werkzaamheden wordt één richting opgewerkt zodat aanwezige dieren kunnen vluchten.
- Het materieel moet zorgvuldig en deskundig worden gebruikt, zodat geen onnodige schade wordt veroorzaakt of onnodige verstoring optreedt.
- Werkgebieden en werkpaden worden zo klein mogelijk gehouden.

3.4.3.2 Soortgericht onderzoek

Op basis van de quickscan kan de aanwezigheid van een aantal beschermde soorten/soortgroepen niet worden uitgesloten. Omdat bij uitvoering van de werkzaamheden sprake kan zijn van overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb, dient nader onderzoek te worden uitgevoerd voordat beoordeeld kan worden of negatieve effecten uitgesloten kunnen worden en welke maatregelen noodzakelijk zijn.

Stofzaad

- Het soortgericht veldonderzoek dient als volgt uitgevoerd te worden:

- De aanwezigheid van stofzaad wordt onderzocht in twee rondes in de bloeiperiode (Mei-)juni-september (sterk wisselend).

Haas en kleine marterachtigen (hermelijn, bunzing)

Haas, hermelijn en bunzing zijn vanaf 18 februari 2022 niet meer vrijgesteld in de provincie Groningen waardoor bij overtreding ten aanzien van deze soorten mogelijk Soortgericht onderzoek en een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig zijn. De eisen die gesteld worden zijn op moment van schrijven van de quickscan nog niet bekend.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Hoewel op basis van deze quickscan nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten uitgesloten kunnen worden, verdient het de aanbeveling om, vanwege de start over 2 jaar na uitvoeren van deze quickscan, een extra check uit te voeren op nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten in het najaar van 2022 (periode dat er geen blad aan de bomen is). Doordat er in de Marnewaard meerdere nesten bekend zijn, bestaat er de kans op vestiging in het projectgebied door bijvoorbeeld jonge dieren.

4 Conclusie en vervolgstappen

Als gevolg van de werkzaamheden treden mogelijk negatieve effecten op voor broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Stofzaad

Als gevolg van het kappen van bosschages in het kwelgebied van de Marnewaard is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.10 lid 1c. Er dient soortgericht onderzoek gedaan te worden voor stofzaad, zie paragraaf 3.4.3.2.

Broedvogels zonder jaarrond beschermde nesten

Indien in het broedseizoen gewerkt wordt is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.1 lid 1, lid 2 en lid 4. Overtreding kan voorkomen worden door te werken buiten het broedseizoen of het nemen van mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4.3.1.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Nesten van broedvogels met jaarrond beschermde nesten kunnen op basis van deze quickscan uitgesloten worden. Doordat er echter sprake is van meerdere nesten in de Marnewaard is in de toekomst een kans op vestiging in het projectgebied. Aangezien de werkzaamheden over twee jaar van start gaan, wordt zekerheidshalve geadviseerd voorafgaand aan de werkzaamheden in het najaar van 2022 een check uit te voeren naar jaarrond beschermde nesten.

Vleermuizen

Als gebruik gemaakt wordt van verlichting bij de werkzaamheden na zonsopgang en voor zonsondergang (in de periode maart t/m november) en gericht is op gebouwen en bomen kan overtreding optreden van artikel 3.5 lid 2. Overtreding kan voorkomen worden door mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4.3.1.

Rugstreeppad

Indien door de werkzaamheden bij de Noordelijke Delimantenstuw en Herculesstuw ondiepe waterplassen ontstaan, is er (mogelijk) sprake van overtreding op de Wnb ten aanzien van artikel 3.5 lid 1, lid 2, lid 3 en lid 4. Overtreding kan voorkomen worden door mitigerende maatregelen, zie paragraaf 3.4.3.1.

Haas en kleine marterachtigen

Haas, hermelijn en bunzing zijn vanaf 18 februari 2022 niet meer vrijgesteld in de provincie Groningen waardoor bij overtreding ten aanzien van deze soorten mogelijk Soortgericht onderzoek en een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig zijn. De eisen die gesteld worden zijn op moment van schrijven van de quickscan nog niet bekend.

Bijlage A Wettelijk kader soortenbescherming

Algemeen

De Wet natuurbescherming (Wnb) is op 1 januari 2017 in werking getreden. De wet is in de plaats gekomen van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De wet is ingedeeld in hoofdstukken en kent een algemeen deel (hoofdstuk 1), delen over Natura 2000-gebieden (hoofdstuk 2), soorten (hoofdstuk 3), houtopstanden, hout en houtproducten (hoofdstuk 4), verder delen die gaan over vrijstellingen, beschikkingen en verplichtingen (hoofdstuk 5), financiële bepalingen (hoofdstuk 6), handhaving (hoofdstuk 7), overige bepalingen (hoofdstuk 8) en tot slot een beschrijving van het overgangsrecht (hoofdstuk 9) en een beschrijving van de wijziging van overige wetten (hoofdstuk 10). In navolgende paragrafen is een samenvattende beschrijving van de voor dit rapport relevante delen van de wet gegeven.

Zorgplicht

De Wnb kent een algemene zorgplicht. Deze houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen om schade aan soorten te voorkomen, ook voor soorten die niet beschermd zijn (artikel 1.11, lid 1). Dit houdt in ieder geval in dat handelen of nalaten van handelen dat schadelijk kan zijn zo veel mogelijk achterwege gelaten dient te worden (artikel 1.11, lid 2). Deze algemene zorgplicht geldt altijd en overal, met slechts als uitzondering handelingen die op grond van de Visserijwet worden uitgevoerd (artikel 1.11, lid 3).

Categorieën

De wet onderscheidt drie categorieën van beschermde soorten, namelijk:

- Soorten Vogelrichtlijn, ook wel Vogelrichtlijnsoorten genoemd (Wnb §3.1)
- Soorten Habitatrichtlijn, ook wel Habitatrichtlijnsoorten genoemd (Wnb §3.2)
- Andere soorten (Wnb §3.3)

Soorten Vogelrichtlijn

Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn zijn in Nederland beschermd. De soorten van artikel 1 van Vogelrichtlijn zijn alle vogelsoorten die op het Europese grondgebied van de lidstaten van de EU voorkomen. Het deel daarvan dat van nature in Nederland voorkomt, is dus beschermd (artikel 3.1 lid 1).

Soorten Habitatrichtlijn

In deze categorie vallen alle in het wild levende dieren zoals genoemd in (artikel 3.5 lid 1):

- bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn,
- bijlage II bij het Verdrag van Bern of;
- bijlage I bij het Verdrag van Bonn;

en (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) planten van soorten, genoemd in (artikel 3.5, lid 5):

- bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of;
- bijlage I bij het Verdrag van Bern.

Het gaat hierbij dus om meer dan alleen de soorten van de Habitatrichtlijn (namelijk ook soorten van de conventies van Bern en Bonn). Omdat echter in de Wnb §3.2 “soorten Habitatrichtlijn” als titel heeft, wordt dit ook hier zo gebruikt om deze groep van beschermde soorten aan te duiden.

Andere soorten

Naast de soorten waarvan de bescherming op Europees niveau verplicht is gesteld, is er ook een aantal soorten op nationaal niveau beschermd. Dit is dus een “nationale kop” op de Europese bescherming. Het gaat hierbij om soorten die zeer zeldzaam en/of bedreigd zijn, en waarvan het duurzaam voortbestaan niet is verzekerd als geen beschermingsmaatregelen worden getroffen. De soorten waar het om gaat zijn opgenomen op de bijlage bij de wet (artikel 3.10, lid 1 onder a en c).

Verbodsbepalingen

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om (artikel 3.1):

- in het wild levende vogels te doden of te vangen (lid 1).
- opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (lid 2).
- eieren te rapen en deze onder zich te hebben (lid 3).
- opzettelijk te storen (lid 4), tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (lid 5).

Voor Habitatrichtlijnsoorten is het verboden om (artikel 3.5):

- in het wild levende dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen (lid 1).
- opzettelijk te verstoren (lid 2).
- eieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen (lid 3).
- de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen (lid 4).
- planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen (lid 5).

Voor Andere soorten is het verboden om (artikel 3.10, lid 1):

- in het wild levende dieren opzettelijk te doden of te vangen (onderdeel a);
- de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen (onderdeel b).
- vaatplanten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen (onderdeel c).

Hierboven is voor Vogelrichtlijnsoorten en Habitatrichtlijnsoorten aangegeven dat verstoring niet is toegestaan. Niet iedere verstoring in het kader van de wet is relevant is. Het moet gaan om verstoring die voor soorten in potentie wezenlijke gevolgen heeft. Een tijdelijke verandering van gedrag valt hier niet zonder meer over. Zie voor meer informatie het volgende tekstkader.

Juridisch kader verstoring beschermde soorten

Niet iedere toename van verstoringsbronnen leidt tot een daadwerkelijk effect dat in het kader van de wet is voorzien als verstoring. Voor een individu dat sprake is van opzettelijke verstoring als niet in de directe omgeving (tijdelijk) uitwijkmogelijkheden voor handen zijn en de functionaliteit van het leefgebied door verstoring wordt aangetast. Dit si verschillende keren bevestigd door de Raad van State. Hieronder staan twee delen van uitspraken waarin dit bevestigd is:

ECLI:NL:RVS:2009:BI3701: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 21 november 2007 in zaak nr. 200607283/1) geldt als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving, moet worden aangemerkt als een opzettelijke verontrusting in de zin van artikel 10 van de Fw."

ECLI:NL:RVS:2020:1125: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 23 juni 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM8836), geldt bij de uitleg van artikel 10 van de Flora- en faunawet als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving een opzettelijke verontrusting is in de zin van die bepaling. Het tijdelijk (doen) wegvluchten voor werkzaamheden naar een rustiger plek kan niet worden aangemerkt als opzettelijke verontrusting in de zin van deze bepaling. De Afdeling volgt deze interpretatie eveneens ten aanzien van het in het vierde lid van artikel 3.1, vierde lid, van de Wnb neergelegde verbod van opzettelijke storing."

Gedragcodes, vrijstellingen en ontheffingen

Gedragcode

De in het voorgaande beschreven verbodsbepalingen zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV vastgestelde gedragcode (artikel 3.31, lid 1). Het moet dan gaan om handelingen die plaatsvinden in het kader van:

- a. een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- b. een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;
- c. een bestendig gebruik;
- d. ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Vrijstelling

Provinciale staten en de minister van LNV kunnen vrijstelling verlenen van de verbodsbepalingen (artikel 3.3, lid 2-4; artikel 3.8, lid 2-5; artikel 3.10, lid 2). Voor zover het gaat om de hiervoor beschreven verbodsbepalingen, kan in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting een ontheffing worden verleend van de verbodsbepalingen van artikel 3.1, 3.5 en 3.10, dus ten aanzien van alle beschermde soorten. Een vrijstelling mag alleen worden verleend wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Deze zijn gelijk aan de voorwaarden waaronder een ontheffing verleend kan worden (zie hier onder).

Voor welke soorten een vrijstelling geldt, verschilt per bevoegd gezag (ministerie van LNV en de afzonderlijke provincies). De lijst met vrijgestelde soorten van het ministerie is alleen van toepassing op handelingen waarvoor de minister van EZ het gevoegd gezag is. Voor handelingen waarvoor gedeputeerde staten het bevoegd gezag zijn, geldt de vrijstellingslijst van de betreffende provincie. De provincie Groningen heeft een vrijstelling verleend voor de volgende soorten:

Zoogdieren

- Aardmuis
- Bosmuis
- Dwergmuis
- Dwergspitsmuis
- Egel
- Gewone bosspitsmuis
- Huisspitsmuis
- Konijn
- Ondergrondse woelmuis
- Ree
- Rosse woelmuis
- Tweekleurige bosspitsmuis
- Veldmuis
- Vos
- Wezel
- Woelrat

Amfibieën

- Bastaardkikker
- Bruine kikker
- Gewone pad
- Kleine watersalamander
- Meerkikker

Ontheffing

Voor soorten waarvoor (in de betreffende provincie) geen vrijstelling geldt, moet wanneer niet volgens een gedragscode wordt gewerkt een ontheffing worden aangevraagd wanneer er een handeling wordt uitgevoerd waardoor een verbodsbepalingen van artikel 3.1, 3.5 of 3.10 van de Wnb wordt overtreden (artikel 3.3 lid 1 en 3; artikel 3.8 lid 1 en 3; artikel 3.10 lid 2). Of deze ontheffing kan worden verleend, hangt af of voldaan wordt aan de voorwaarden. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan, verschillen per beschermingscategorie:

Voor Vogelrichtlijnsoorten moet voor een ontheffing worden voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 3.3, lid 4):

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing (onderdeel a).
- het project is nodig (onderdeel b):
 - 1°. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - 2°. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - 3°. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - 4°. ter bescherming van flora of fauna;
 - 5°. voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
 - 6°. om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan;
- de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (onderdeel c).

Voor Habitatrichtlijnsoorten moet voor een ontheffing worden voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 3.7, lid 5):

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing (onderdeel a).
- het project is nodig (onderdeel b):
 - 1°. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - 2°. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - 3°. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - 4°. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
 - 5°. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (onderdeel c).

Voor Andere soorten geldt in aanvulling op alle voorwaarden voor Habitatrichtlijnsoorten ook dat het project nodig is voor één of meerder van de aanvullende wettelijke belangen (artikel 3.10, lid 2):

- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde (onderdeel a).
- ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen (onderdeel b).
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden (onderdeel c).
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren (onderdeel d).
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw (onderdeel e).
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer (onderdeel f).

- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied (onderdeel g).
- in het algemeen belang (onderdeel h).
- bestendig gebruik (onderdeel i).

Geen andere bevredigende oplossing betekent -ook in combinatie met de in artikel 1.11 beschreven zorgplicht- dat wanneer een overtreding redelijkerwijs te voorkomen is, en ontheffing niet mogelijk is. De werkzaamheden moeten dan op zodanige wijze worden uitgevoerd dat er geen overtreding van de wet plaatsvindt. Te denken valt aan het kappen van bomen buiten het broedseizoen, of het afzetten van en het wegvangen van soorten in het werkgebied.

Colofon

QUICKSCAN NATUURWETGEVING
KOPPELPROJECT VISMIGRATIEVOORZIENINGEN MARNEWAARD

KLANT

Waterschap Noorderzijlvest

AUTEUR

Marloes Groenhagen

PROJECTNUMMER

30067387

ONZE REFERENTIE

D10051130:2

DATUM

1 maart 2022

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Cors Onnes

Adviseur ecologie

Over Arcadis

Arcadis is een toonaangevend wereldwijd ontwerp- en consultancybureau voor de natuurlijke en gebouwde omgeving. Wij maken het verschil voor onze klanten en de maatschappij met doeltreffende, duurzame en digitale oplossingen. Met 27.000 mensen in meer dan 70 landen genereerden we in 2020 een omzet van €3,3 miljard. Wij ondersteunen UN-Habitat met kennis en expertise om leefomstandigheden te verbeteren in gebieden getroffen door de gevolgen van de klimaatverandering.

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 63
9400 AB Assen
Nederland

T [+31 \(0\)88 4261 261](tel:+3120884261261)

Arcadis. Improving quality of life

Volg ons op

[arcadis-nederland](https://www.arcadis-nederland.nl)

[arcadis_nl](https://twitter.com/arcadis_nl)

[ArcadisNetherlands](https://www.ArcadisNetherlands.nl)